

**ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ»
СТОСОВНО ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТОВАРІВ:
ВИМОГА ЧАСУ ЧИ ВИМУШЕНИЙ КРОК**

**AMENDMENTS TO THE LAW OF UKRAINE "ON PUBLIC PROCUREMENT"
REGARDING THE LOCALIZATION OF PRODUCTION OF GOODS:
A TIME REQUIREMENT OR A FORCED STEP**

**Швидка Т.І., д.ю.н., доцент,
асистент кафедри господарського права**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сьогодні, в умовах воєнного стану, вкрай актуальним стає питання підтримки вітчизняного бізнесу, вітчизняних товаровиробників, надання їм шансу відродити своє виробництво. Звісно, не менш важливим, незважаючи на труднощі і перепони, є підвищення конкурентоздатності національної економіки в цілому і українських товаровиробників зокрема, а також якості товарів, виготовлених ними. Виходячи з цього, наголосимо, що забезпечення конкурентоздатності безпосередньо пов'язане з досягненням економічного результату, прискоренням процесів залучення необхідних інвестицій, впровадженням інновацій, розбудовою логістичних мереж, ефективністю і вчасністю державної підтримки тощо. Усе це реалізується в тому числі і в правовій формі за допомогою конкретних законодавчо встановлених господарсько-правових засобів. У контексті сказаного не можна оминати увагою господарсько-правові механізми регулювання певних економічних і господарських відносин.

Дана стаття присвячена нововведенням у сферу публічних закупівель, що стосуються локалізації виробництва товарів. Пояснюється це тим, що підтримка вітчизняного виробництва є запорукою зростання економіки країни. Вказане набуває неабиякого значення, оскільки в сучасних реаліях України сфера публічних закупівель перебуває на стадії трансформації, переорієнтації в бік підвищення ефективності постачання необхідних товарів (робіт/послуг) державі, подолання корупційної складової. Дотримання змагальності між учасниками закупівель та забезпечення конкурентного відбору переможця, який запропонує найвигідніші умови, є запорукою ефективного проведення торгів та використання державних коштів. Отже, необхідною умовою проведення публічних закупівель виступає дотримання принципів змагальності, недискримінації учасників, звісно, поряд із іншими, передбаченими ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі».

Метою нововведень стало не тільки підтримка вітчизняних товаровиробників, а й спонукання, стимулювання вітчизняних «гравців» до підвищення свого рівня конкурентоздатності.

Ключові слова: публічні закупівлі, державні закупівлі, локалізація виробництва, ступінь локалізації виробництва, конкурентоздатність, недискримінація, економічна конкуренція, недискримінація учасників.

Today, under martial law, after all maintaining a domestic businesses, domestic producers, giving them a chance to revive their production is becoming extremely relevant. The issue of increasing the competitiveness of the national economy, national producers, improving the quality of goods manufactured by Ukrainian producers was and remains extremely important. It should be noted that ensuring competitiveness is primarily a matter of achieving an economic result, the processes of attracting the necessary investments, introducing innovations, developing logistics networks, maintaining state support, etc., are implemented, including in legal form, with the help of specific legally established economic - legal means. It is impossible to ignore the economic and legal mechanisms for regulating and improving the economy of Ukraine as a whole. This article is devoted to the issues of innovations in the field of public procurement on the issue of localization of the production of goods. After all, support for domestic production is the key to improving the country's economy. In the modern realities of Ukraine, the sphere of public procurement is in the process of transformation towards greater efficiency in the supply of necessary goods/works/services to the state. When conducting public procurement, the observance of the principle of competitiveness, non-discrimination of participants is a necessary condition along with the observance of other principles provided for in Article 3 of the Law of Ukraine "On Public Procurement". Most advanced economies have a significant amount of public procurement in relation to gross domestic product. This is a powerful tool for influencing the market both from production and consumption, as well as a high risk of corruption. An integral part of the competitive mechanism of public procurement is the competitiveness of bidders and the creation of a special competitive environment that provides for independent actions (behavior) of each of the participants, and determines the offer of the best conditions at the lowest prices to win. Subject to all the rules for conducting bidding, auctions, it is supposed to be possible to select the best candidate at the competition and conclude contracts for the purchase of goods with those who offer the best, lowest possible price and the best quality that fully meets the requirements of the bidding. This position is fully consistent with the principles of effective competition based on performance indicators and own achievements of economic entities. It is important to take into account not only price, but also non-price criteria when choosing a winner. However, today we are faced with the problem of winning tenders by foreign participants offering goods on the most favorable terms.

The purpose of the innovation was not only the support of domestic producers, but also the motivation, stimulation of domestic "players" to increase their level of competitiveness.

Key words: public procurement, public procurement, localization of production, degree of localization of production, competitiveness, non-discrimination, economic competition, non-discrimination of participants.

Вступ. На сьогодні система здійснення публічних закупівель перебуває на етапі постійного реформування, трансформації, модернізації, й удосконалення. Проте нині важливо не тільки забезпечення прозорості й чесності процедури закупівлі, та забезпечення умов конкурентного вибору переможців, а й оновлення і впровадження механізмів підтримки як національного товаровиробника, так і малого й середнього бізнесу. З огляду на це, одним із кроків удосконалення системи підтримки національного товаровиробника було внесено зміни до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості.

Постановка проблеми. Важливо наголосити, що сьогодні наша країна живе і працює в умовах воєнного стану, через запровадження якого вітчизняна економіка, бізнес перебувають у тяжкому становищі, а отже, потребують підтримки з боку держави. З огляду на це слід не тільки переглянути державну політику і внести корективи до законодавства у сфері публічних закупівель, а й віднайти шляхи і засоби підтримки малого й середнього бізнесу, запровадити пільгові режими, зробити певні кроки задля стимулювання розвитку підприємництва в депресивних регіонах тощо. У той же час зміни, яких сьогодні зазнає вітчизняне законодавство, по-перше, не повинні порушувати угоди СОТ, угоди про асоціацію між Україною та ЄС,

по-друге, мають сприяти прогресу вітчизняної економіки, її модернізації та бути спрямованими на подолання кризи й відродження українського бізнесу.

Передусім наголосимо, що нині йде реформування системи публічних закупівель як механізму забезпечення ефективного і прозорого їх здійснення, запобігання проявам корупції у цій сфері, стимулювання розвитку добросовісної конкуренції. Проте усі нововведення не повинні суперечити основним принципам здійснення закупівель та міжнародно-правовими договорами й правилами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективності організації та державного регулювання публічних закупівель присвячено немало робіт таких науковців-теоретиків, як Пінькас Г.І. [2], Здирко Н.Г. [1], Квач В.Ю. [3], Критенко О.О. [4] та інші. Однак, незважаючи на наявність низки публікацій на тему публічних закупівель, даний інститут постійно змінюється, реформується та модернізується під умови сьогодення.

Мета статті. Ціллю даної статті проведення ґрунтовного аналізу останніх змін до Закону України «Про публічні закупівлі» стосовно локалізації товарів.

Виклад основного матеріалу. В умовах трансформації сучасних економічних процесів важливим інструментом реалізації економічної політики держави є публічні закупівлі, які спрямовані на задоволення потреб. У кожній країні по всьому світу державні закупівлі становлять значну частку ВВП, а отже, державні закупівлі є потужним інструментом впливу на ринок як з боку виробництва, так і з боку споживання.

Здирко Н.Г. надає визначення публічним закупівлям, розуміючи під ними сукупність відносин між учасниками та замовниками з приводу прозорого придбання останніми товарів, робіт послуг у відповідності до державних замовлень (річного плану) з дотриманням принципів максимальної економії та ефективності при умові рівності та добросовісної конкуренції [1].

Досліджуючи роль публічних закупівель, Пінькас Г.І. стверджує, що вони мають значний вплив як на вирішення базових соціальних програм, так і на розвиток економіки країни в цілому [2, с. 9].

Квач В.Ю. підкреслює, що роль публічних закупівель полягає в задоволенні потреб держави в товарах, роботах та послугах, що будуть використані для реалізації нею своїх функцій з найменшими бюджетними витратами та з отриманням продукції належної якості [3, с. 886].

До схожих міркувань приходить також і Критенко О.О., яка розглядає державні (публічні) закупівлі як інструмент, що дозволяє державі здійснювати належним чином свої функції, паралельно впливаючи на економічні відносини і створюючи сприятливі умови для розвитку певних галузей економіки [4, с. 44].

Звідси випливає справедливе твердження, що одним з основних завдань публічних закупівель є сприяння у розвитку економічних відносин в країні шляхом задоволення потреб держави з використанням найменших бюджетних коштів. Проте, для підтримання державною економічних відносин та розвитку галузей економіки в країні важливим аспектом є той факт задоволення потреб держави саме в вітчизняних товарах, роботах та послугах, а не в зарубіжних.

Як відомо, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» (далі – Закон) 14 липня 2022 року набули чинності зміни до Закону «Про публічні закупівлі» [6], які запроваджуються на певний строк, точніше на 10 років. Додамо, що відлік починається з 2022 року. Виходячи з мети, нас цікавить той факт, що у Законі фіксується вимога щодо ступеня локалізації в Україні закупівлі визначених цим актом товарів, вартість яких дорівнює або перевищує 200 тис. грн.

Однак перш ніж перейти до новацій вкажемо, що законодавець переслідував такі основні цілі, як покращення економічного становища України, модернізація й забезпечення сталого розвитку виробничо-експортного потенціалу її промислового сектору; збереження існуючих і створення нових робочих місць, як наслідок, підвищення добробуту громадян тощо. Вивчивши текст, вбачається за доцільне насамперед звернути увагу на той факт, що відповідно до приписів Закону державні замовники можуть закупити товари машинобудування (автомобілі швидкої допомоги і пожежні, електробуси, окремі деталі, як-от двигуни, турбіни, насоси й компресори тощо, вичерпний їх перелік міститься у згаданому документі) лише в разі підтвердження їх локалізації [15].

Крім того, Закон закріплює вдосконалену процедуру публічних закупівель певних груп продукції машинобудування [6]. Враховуючи те, що існує необхідність в оновленні рухомого складу наземного громадського транспорту, залізниці, комунальної та будівельної техніки, техніки спеціального призначення, обладнання, продукції енергетичного машинобудування тощо, вказане має важливе значення й набуває актуальності, особливо за сучасних українських реалій. Однак при цьому слід пам'ятати, що передусім мають бути створені додаткові стимули для дотримання критеріїв локалізації їх виробництва без порушення умов конкуренції на внутрішньому ринку, а також збереження існуючих і створення нових робочих місць задля підвищення відсотка зайнятості населення України, забезпечення модернізації та сталого розвитку економіки нашої країни [9]. Саме тому передбачається, що проведення заходів із поживлення економіки відбуватиметься за рахунок державного або місцевого бюджету.

Отже, розглянемо більш детально термін «локалізація виробництва товару». Локалізація виробництва – це вимога державного підприємства, органу влади чи муніципалітету, які мають право проводити державні закупівлі, придбаваючи товари для своїх потреб, наявності в них місцевої складової. Іншими словами, локалізація товарів – це запровадження для певних товарних позицій, що є предметом закупівлі, обов'язковості існування української складової.

Саме таке бачення закріплено у пункті 29-1 частини першої статті 1 Закону України «Про публічні закупівлі», згідно з яким ступінь локалізації виробництва – це показник місцевої складової у питомій вазі вартості сировини, матеріалів, вузлів, агрегатів, деталей, частин і комплектуючих виробів, робіт, послуг та інших складових вітчизняного виробництва у собівартості товару, що є предметом закупівлі [5].

Усвідомлення суті вищевказаних понять дуже важливе, бо дозволить зрозуміти, які самі зміни відбулися у законодавстві про закупівлі у 2022 році. Спираючись на дефініції, можемо стверджувати, що основна суть цих понять – це прив'язка до місцезнаходження, визначення рівня «українськості» товарів.

Крім того, виходячи з наданого вище трактування, стає зрозуміло, що моніторинг дотримання вимог щодо ступеня локалізації виробництва предметів закупівлі, внесених до переліку, здійснює уповноважений орган, тобто він підтверджує ступінь локалізації виробництва. До речі, порядок такої процедури закріплено в Постанові Кабінету Міністрів України № 861 «Про затвердження порядку підтвердження ступеня локалізації виробництва товарів та проведення моніторингу дотримання вимог щодо ступеня локалізації виробництва предметів закупівлі, внесених до переліку товарів, що є предметом закупівлі, з підтвердженим ступенем локалізації виробництва» (далі – Постанова № 861) [7]. Так, законодавець зафіксував, що замовник здійснює закупівлю визначених товарів виключно в тих випадках, коли ступінь локалізації їх виробництва дорівнює чи перевищує встановлений від-

соток. З огляду на те, що строк дії наведених положень носить тимчасовий характер (розрахований, і про це вже йшлося, на 10 років), ступінь локалізації поступово збільшується, зокрема, у 2022 році він дорівнює 10%, а до 2028 року, тобто дня завершення строку дії цього пункту, має досягти 40. Нагадаємо, що ще однією умовою (особливістю) даної процедури є вимога до вартості предмета закупівлі, яка має дорівнювати або перевищувати 200 тисяч гривень.

Передбачається, що такі нововведення сприятимуть розвитку вітчизняної промисловості, залученню інвестицій і створенню нових робочих місць, а також податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Вбачається, що ці новели стануть важливим кроком на шляху до вдосконалення процедури публічних закупівель, оскільки, крім врахування цінового критерію та/або життєвого циклу продукції, для чітко визначених товарних позицій запроваджується обов'язковість існування відповідного ступеня локалізації виробництва предметів закупівлі.

Повернемося до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості». Як уже наголошувалося, він має на меті вдосконалити процедуру публічних закупівель певних груп продукції машинобудування. Перелік товарів, що закуповуватимуться, наводиться в пп. 2 п. 6-1 «Перехідних положень» і включає понад 100 найменувань. Зауважимо, що обмеження стосуються виключно галузі машинобудування, тобто таких виробів, як автобуси, трамваї, тролейбуси, локомотиви, турбіни та мотори, генератори, машини спеціального призначення (сміттєзбиральні, поливальні, дорожні тощо), пожежні машини тощо.

Зрозуміло, що вказані вимоги не застосовуються до закупівель, які підпадають під дію положень Закону України «Про приєднання України до Угоди про державні закупівлі» [12], а також приписів міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, про державні закупівлі. Так, виходячи зі змісту «Прикінцевих та перехідних положень» Закону, Кабінету Міністрів запропоновано:

1) у тримісячний строк із дня опублікування Закону: прийняти нормативно-правові акти, що впливають із нього; забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність до цього Закону;

2) під час підготовки міжнародних договорів та/або угод, що передбачають придбання визначених цим Законом предметів, закупівля яких здійснюється з урахуванням ступеня локалізації виробництва, за рахунок кредитів, позик, грантів, наданих відповідно до міжнародних договорів України з валютно-кредитними організаціями, забезпечити включення до них вимог щодо ступеня локалізації виробництва;

3) розробити й забезпечити виконання державних цільових програм щодо оновлення рухомого складу наземного громадського транспорту, залізниці, комунальної та будівельної техніки, техніки спеціального призначення, обладнання, продукції енергетичного машинобудування, що здійснюватиметься за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів;

4) щороку, починаючи з 2022 р., інформувати Верховну Раду України про стан виконання приписів цього Закону [5].

Це правило не діятиме для альтернативних виробів, що виготовляють у країнах, з якими ми підписали торгові угоди, а саме в ЄС, США, Британії, Японії, Південній Кореї, Канаді та інших. Як бачимо, відсіювати будуть не всіх іноземних виробників, а лише тих, перед якими Україна не має зобов'язань у сфері вільної торгівлі.

Додамо, що у випадку простих однорідних товарів, таких як метал, борошно, бетон, продукти, поррахувати локалізацію за запропонованою формулою, у принципі, можливо, але для складних товарів машинобудування перевірити правильність цього розрахунку майже неможливо, оскільки він містить поняття «собівартість товару», яке включає всі виробничі і адміністративні витрати. Формально товар може на 100% складатися з імпортних частин, але завжди існує змога збільшити цифру інших витрат – амортизацію, зарплату, адміністративні видатки – і отримати бажаний результат.

Отже, дослідити весь ланцюг виробництва товару, у тому числі співробітників, постачальників комплектуючих тощо, насправді не завжди вбачається за можливе, точніше визначити реальну приналежність товару до тієї чи іншої країни виробництва. Звідси постає питання, чи не стане це сферою зловживань і махінацій. Спробуємо з цим розібратися на прикладі Закону США «Купуй американське» (Buy American Act), яким передбачається локалізація для відносно простих товарів, таких як сталь, чавун, компоненти зі сталі й чавуну та інших. Проаналізувавши приписи згаданого акта, можемо констатувати, проводиться чітке розмежування словосполучень «має бути американське» або «виготовлене в США», вони розрізняються, адже під перше підпадають і товари з інших країн, з якими США уклали угоди про вільну торгівлю. Примітно, що законодавство ЄС більш жорстке щодо обмеження конкуренції і вільного доступу до ринку учасників із різних країн [11].

Наведене дозволяє стверджувати, що вкрай важливо чітко визначити відсоток «українськості» у товарах і правильно застосовувати формулу встановлення країни походження товару.

Проте не слід забувати при цьому й про потребу забезпечення й дотримання умов конкуренції як невід'ємний елемент здійснення публічних закупівель. Спробуємо розібратися, чи не завадить реалізація даних новел принципам добросовісності, недискримінації учасників і рівного ставлення до них, чи не буде негативного впливу на конкуренцію через можливе обмеження кола потенційних учасників закупівель лише тими, хто зможе підтвердити необхідний відсоток локалізації виробництва своїх товарів?

Вбачається, що серед найочевидніших ризиків – неможливість замовнику вчасно задовольнити свою потребу. Пояснимо свою точку зору. Гарантувати, що на оголошену процедуру закупівлі обов'язково прийде достатня кількість учасників, які мають відповідну продукцію з підтвердженим ступенем локалізації, складно.

Також існує ризик, що локалізовані товари будуть дорожчими, ніж нелокалізовані, а крім того, вони можуть мати нижчу якість, або гірші технічні характеристики. Заслуговує на увагу й така обов'язкова умова даного нововведення, як підтвердження ступеня локалізації Уповноваженим органом. Передусім вкажемо, що у замовника відсутні інструменти для визначення реального ступеня локалізації виробництва конкретного товару, натомість це може зробити лише спеціальний орган, а надається воно учасником. Стає очевидним, що це може бути лазівкою і призвести до зловживань з боку останніх.

Згадаємо нещодавні спроби прийняти законопроект «Купуй українське, плати українцям» [13], що мали місце ще у 2017 та 2020 роках. Як відомо, документ розроблено під гучним гаслом і з метою макрофінансової стабілізації, поліпшення економічного становища України, створення нових робочих місць і підвищення доходів громадян. Він передбачав внесення змін до законів України «Про публічні закупівлі», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» [8] і «Про зовнішньоекономічну діяльність» [14] із метою надання певних преференцій локальному малому й середньому

бізнесу у державних закупівлях. Закон розроблено в дусі політики протекціонізму. Проте, надаючи преференції вітчизняним виробникам, наша держава прямо порушує норми угод СОТ (а саме базові норми Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (ГАТТ), «Про державні закупівлі», «Про правила визначення походження товару») та інших міжнародно-правових документів, ратифікованих ВРУ. І це тоді, коли згідно із запропонованими змінами до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» вітчизняні й іноземні учасники на рівних брали участь у процедурах публічних закупівель. Не виконання цього Україною свідчить про те, що в ній під час проведення процедури публічних закупівель не дотримується принцип рівності всіх учасників ринку.

Варто додати, що запровадження протекціонізму в жодному разі не торкнеться товарів, які зовсім не виготовляються в Україні, і не приведе до створення відповідних виробництв в Україні. Держава повинна допомагати українським підприємствам домогтися того, щоб мати можливість конкурувати з іншими, особливо це стосується якості, ціни і собівартості. На наше переконання, влада нашої країни і самі виробники повинні бути зацікавлені в експортній орієнтації і виході на глобальні ринки. Зміною системи лише державних закупівель цього неможливо забезпечити.

Висновки. Як показав аналіз законодавчих приписів, зміни до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо локалізації спрямовані на підтримку національних учасників закупівель. На наш погляд, це слід визнати потужним поштовхом і стимулом для українського бізнесу, що в період воєнного стану є особливо важливим, адже сьогодні вітчизняна економіка переживає не найкращі часи, а може очікуватися й погіршення ситуації. Вбачається, що може стати в нагоді й досвід інших країн, які вдаються

до запровадження податкових пільг, програм обмеження імпорту, встановлення певних квот тощо.

Незважаючи на те, що існують певні ризики, вважаємо, що нововведення щодо локалізації слід визнати як позитивні зміни у розвитку вітчизняної промисловості, що сприятимуть залученню інвестицій та створенню нових робочих місць, а також збільшенню податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Це, по суті, привілеї для вітчизняних учасників закупівель перед іноземними. Особливо актуальним це стає у період воєнного стану, коли дуже важлива підтримка вітчизняних виробників товарів і послуг.

Закон пропонує вдосконалити процедуру публічних закупівель для певних груп продукції машинобудування. Для цього слід передбачити додаткові стимули для дотримання критеріїв локалізації їх виробництва без порушення умов конкуренції на внутрішньому ринку, а також підвищення зайнятості населення України.

Обов'язковою умовою даного нововведення є підтвердження ступеня локалізації Уповноваженим органом. Проте у замовника відсутні інструменти для визначення реального ступеня локалізації виробництва конкретного товару, натомість це може зробити лише спеціальний орган, а надається воно учасником. Стає очевидним, що це може бути лазівкою і призвести до зловживань з боку останніх.

Відтак, доцільно і виправдано, особливо за сучасних політичних обставин, введення воєнного стану, створювати спеціальний податковий режим функціонування підприємств малого бізнесу, щоб стимулювати їх розвиток, а також впроваджувати на деяких територіях України пільговий режим. Виходячи з цього, вважаємо, що чинний Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» потребує також детальної ревізії і модернізації, це стосується не лише процедури державних закупівель.

ЛІТЕРАТУРА

1. Здирко Н.Г. Теоретичні підходи до визначення поняття «публічні закупівлі». *Ефективна економіка*. № 12. 2019. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2019/110.pdf
2. Пінькас Г.І. Фінансово-економічний механізм конкурентоспроможного ринку державних закупівель : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08. Суми, 2009. 221 с.
3. Квач В. Ю. Загальнотеоретичні положення про публічні закупівлі: поняття та призначення. *Молодий вчений*. № 11. 2017. 884-887 с.
4. 5. Критенко О.О. Сутність та особливості функціонування системи державних закупівель. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 9. 2012. 42-53 с.
5. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19?find=1&text=повноважений+орган#w1_7
6. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості : Закон України 16 грудня 2021 року № 1977-IX URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/217930.html>
7. Про затвердження порядків підтвердження ступеня локалізації виробництва товарів та проведення моніторингу дотримання вимог щодо ступеня локалізації виробництва предметів закупівлі, внесених до переліку товарів, що є предметом закупівлі, з підтвердженим ступенем локалізації виробництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2022 р. № 861. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/861-2022-n#n10>
8. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
9. Локалізація в публічних закупівлях. Її наслідки для виробництва та конкуренції. *Веб-сайт Держзакупівлі онлайн*. URL: <https://news.dzo.com.ua/novini/lokalizacziya-v-publichnyh-zakupivlyah-yiyi-naslidky-dlya-vyrobnyctva-ta-konkurencziyi/>
10. Щодо інформування про локалізацію у публічних закупівлях : лист Мінекономіки від 21.07.2022 р. № 3323-04/50717-06. URL: <https://document.vobu.ua/doc/14005>
11. Ляхтіонов Іван. Локалізація у закупівлях, яку неможливо порахувати URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/08/18/690554/>
12. Про приєднання України до Угоди про державні закупівлі : ??? від 16.03.2016 р. № 1029-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-19>
13. Купуй українське, плати українцям (про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промислового виробництва та малого і середнього підприємництва) : проект Закону. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62736
14. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
15. Офіційний сайт ДП «ПРОЗОРРО». URL: <https://prozorro.gov.ua>